

Aramızdan Ayrılanlar

Tuğrul Taner

(1926 - 2011)

Şafak Alpay* / safak@metu.edu.tr

Tuğrul Taner 21 Mart 1926'da İnegöl'de doğdu. İlkokulu İnegöl'de bitiren Tuğrul bey, orta üçüncü sınıfta eğitimini parasız yatılı devam etmek için önce Bolu'ya, sonrasında da Kastamonu lisesine gitti ve 1943-44 öğrenim yılında burada liseyi bitirdi. 1944'te İstanbul Üniversitesi Matematik Bölümü'ne giren hocamız Milli Eğitim Bakanlığı'nın açtığı sınavı kazanarak ABD'ye gitti. 1946 yılını New York'ta İngilizce öğrenerek geçiren hocamız sonrasında gittiği Illinois Institute of Technology'den 1948-49 yılında B.Sc. derecesini aldı. Buradan Chicago Üniversitesine

geçti ve lisansüstü eğitimini 1952'de M.Sc. derecesi olarak tamamladı. Doktora çalışmaları yapmak üzere tekrar Illinois'ye döndü. Bu arada Illinois Institute of Technology'de bir mekanik projesinde çalıştı. MEB'in isteği üzerine, yeterlilik sınavını vermiş olmasına karşın, 1953'te ülkeye dönüp yedi ay MEB'in Test ve Araştırma Birimi'nde çalıştı. 1953-55 arasında vatani görevini yapan hocamız 1955-56 arasında birçok ülkenin çalıştığı, Elektrik İşleri Etüd İdaresi'nde istatistikçi olarak çalışmaya başladı. Ardından, 1956'da Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde asistanlığa başlayan hocamız 1957'de ODTÜ'de ek görevli olarak çalıştı ve İdari Bilimler Fakültesi'nin matematik derslerini ver-

* ODTÜ Matematik Bölümü Öğretim Üyesi.

meye başladı. Öğrencilerinden olan rahmetli Prof. Dr. Murat Sertel, hocanın pozitif enerjisinden o denli etkilenmiştir ki ilk makalesini Tuğrul Hoca'ya ithaf etmişti. 1958'de Ankara Üniversitesi'nde Cengiz Uluçay yönetiminde tamamladığı “Bir Fonksiyonun Monotonluğu” adlı tezini 1958'de tamamlayarak doktor unvanını alır. Tezinde $w = f(z)$ analitik fonksiyonu, bu fonksiyonun $|z| < r$ dairemesini dönüştürdüğü bölgenin sınırı bir daireye gerildiğinde elde edilen alanın, ilk dairenin resmi olan alana oranı olan r 'nin fonksiyonu olarak incelenmiş ve bunun daha önce Biernacki tarafından ileri sürüldüğü gibi monoton olmadığı gösterilmiştir. Bunun yanısıra oranın sabit veya monoton olma koşulları da verilmiştir. Sonrasında ise 1 Aralık 1958 de 00042 sicil numarası ile ODTÜ Matematik Bölümü'ne katılır.

1963-65 arasında (Ankara) Fen Lisesi projesinde görev alan Tuğrul Bey bu okul için Temel Matematik I kitabını yazmış ve Temel Matematik II kitabının da yazılımına katkıda bulunmuştu. Dokuz bölüm ve 374 sayfadan oluşan Temel Matematik I cebir ve kümeler kuramını içine alan modern bir matematik kitabıdır. Temel Matematik I, o yıllarda avrupa ve Kuzey Amerika'da da uygulanmaya başlanan modern matematik programlarına paralel bir eğitim anlayışıyla yazılmış çağdaş bir okul kitabı ve bir ilk idi. Tuğrul Bey'in Fen Lisesine katkısı bununla da sınırlı kalmamış, bu okul öğretmenlerinin gelişimi için sürekli çaba içinde olmuştur. Öğrencilik yıllarımda Tuğrul Bey'den aldığım çoğu derse Fen Lisesi öğretmenlerinin de katıldıklarını anımsarım. Tuğrul Bey için Prof. Dr. Cengiz Yalçın, “onun için bildiklerini öğrencilerine aktarmak bir ibadet idi” demiştir. Aynen katılıyorum. Ondan aldığım Gerçek Analiz dersi, Simons'un “Introduction to Modern Analysis” adlı ders kitabımızın kalitesiyle Tuğrul Hoca'nın pozitif enerjisiyle birleştiğinde, dersin cazibesi dayanılmaz oluyordu. Lise öğrencileri için düzenlenen TÜBİTAK yaz kamplarının hocalarının başında yine Tuğrul Bey vardır. 1968'de Ödemiş Gölçük yaylasında düzenlenen yaz okulu öğrencileri Tuğrul Hoca'yı hatırlayacaklardır. 1966-67 akademik yılını izinli olarak Illinois Institute of Technology'de bulunmuştur. Bu arada Princeton'a giderek R. Langlands'ın ülkemize ilk gelişinin mimarlarından biri de yine Tuğrul Hoca olmuştur. Hocamızın Princeton'a gidişi için ODTÜ'nün kendisine tahsis ettiği 121,15 dolardan, bakiyesi

olan 66.40 doları üniversiteye geriye verdiğini, dolayısıyla bu görevin önemli bir kısmını kendi cebinden karşıladığını söylersem onun kişiliğini daha iyi anlatmış olacağımı düşünüyorum.

Bu arada Lindquist'in “İstatistiğe Giriş” kitabını da dilimize kazandıran Tuğrul Bey, “Cebirsel fonksiyonların bir karakterizasyonu ve grafiği $Z \times W$ 'de yoğun olan analitik fonksiyonlar” adlı tezi ve gerekli koşulları sağlayarak Prof. Dr. Orhan Alışbah ve Prof. Dr. Esat Egesoy'un da bulunduğu jüri tarafından başarılı bulunarak doçent unvanını almıştır. Docentlik Tezi'nin bir kısmı C. R. Acad. Sci. Paris. Ser. A 13 (1069) dergisinde yayımlanmıştır.

1972'de TÜBİTAK Bilim Adamı Yetiştirme Grubu'nda yürütme kurulu üyesi olarak da görev yapan hocamız birkaç nesil ODTÜ öğrencisinin Calculus öğrendiği ve ODTÜ yayınları arasında olan Abstract Mathematics, Calculus I ve Calculus II kitaplarının da yazarıdır. 5 Temmuz 1985 tarihinde kendi isteğiyle emekli olmuştur. Emekli olduktan sonra da Matematik Bölümü'nü bırakmayan Tuğrul Taner 1991-92 akademik yılına kadar ek-görevli olarak bölüme hizmet vermiş ve sonrasında Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde görev almıştır. ODTÜ Matematik Bölüm Başkanlığı görevini de üç kez yürüten hocamızın görev yılları üniversitemizin çalkantılı yıllarında olmasına karşın bölümün bu süreçlerden en az zararlı çıkması için hiçbir özveriden kaçınmadığını o günleri yaşayanlar yakından bilirler. Bunun yanısıra Tuğrul Hoca'nın kütüphanedeki matematik kitaplarından (ki mükemmele yakın bir koleksiyondur), matematik bölümü binasının tasarımı ve inşası içindeki emeği ile ODTÜ Matematik Bölümü'nün tarihsel gelişimine en önemli katkıları yapmış birisi olduğu gerçeği yadsınamaz bir gerçektir.

Bir üniversiteyi yücelten en önemli unsurlardan biri de yılların birikimiyle oluşan ve yerleşen eğitsel, bilimsel ve yönetsel geleneklerdir. Bunlar aynı zamanda üniversiteyi çeşitli siyasal ve toplumsal sorunların yarattığı iç ve dış tehditlerden koruyan güvencelerdir. Tuğrul Taner, ODTÜ'nün tarihsel gelişimi içinde adını andığımız geleneklerin yerleşip korunmasında birçok öğretim üyesine örnek ve esin kaynağı olan özverili çalışkanlığı, titizliği, ve bilime olan inancı nedeni ile övgüyü ve unutulmamayı hakeden değerli bir bilim ve hizmet adamıdır.

Tuğrul Taner'i sevgi, saygı ve özlemlerle anıyorum.